

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САҢЪАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan

www.uzas.uz

2017-yil 3-noyabr №45 (4443)

ЎЗБЕКИСТОН ВА ЛАТВИЯ ЎРТАСИДА ДИПЛОМАТИК МУНОСАБАТЛАР ЎРНАТИЛГАННИНГ 25 ЙИЛЛИГИГА

Ўзбекистон Республикаси билан Латвия Республикаси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганига 3 ноябрь куни 25 йил тўлиши муносабати билан икки давлат раҳбарлари бир-бирларини кутладилар.

Латвия Президенти Раймондс Вейониснинг табрик мактубида бундай дейилади: «Ўзбекистон Марказий Осиё минтақасидаги энг яқин ҳамкорларимиздан бири ҳисобланади. Сўнгги 25 йил ичида фаол амалга оширилган олий сиёсий даражадаги ташрифлар давлатларимиз ўртасидаги ўзаро англашув ва дўстликдан далолатидир».

«Фурсатдан фойдаланиб, Латвия Сиз Жаноби Олийлари томонидан Ўзбекистонда амалга оширилган кенг кўламли давлат ислохотлари дастурини қўллаб-қувватлашни билдиришга ижозат бергайсиз, — дейилади

Латвия раҳбарининг мактубида. — Ишонамани, қонун устуворлигини мустаҳкамлаш, иқтисодиёт ва бошқарув соҳаларини модернизация қилиш йўлидаги саъй-ҳаракатлар Ўзбекистоннинг улкан ривожланиш салоҳиятини юзасига чиқаради».

Раймондс Вейонис Латвия ва Ўзбекистон ўртасидаги дўстлик муносабатлари бундан буён ҳам ривожланиб бораверишига қатъий ишонч билдирган.

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев ўз мактубида «тарихан қисқа даврда давлатларимиз ўртасида мустаҳкам дўстлик алоқалари, юк-

сак даражадаги ўзаро англашув ва ишончга асосланган шериклик шаклланди. Ҳамкорликнинг барча йўналишларида жадал ва самарали мулоқот ривожланиб бормоқда», деб таъкидлаган.

Давлатимиз раҳбари «сиёсий, савдо-иқтисодий, инновацион, транспорт ва маданий-гуманитар соҳалардаги ўзаро манфаатли, икки томонлама ҳамкорликни янада кенгайтириш ва чуқурлаштириш тарафдоримиз», деб қайд этган ҳамда Ўзбекистон ва Латвия ўртасидаги кўп қиррали муносабатлар биргаликдаги саъй-ҳаракатлар билан бундан буён ҳам янада мустаҳкамланишига ишонч билдирган.

ЎЗА

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСИ ҲУКУМАТИ РАИСИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2 ноябрь куни мамлакатимизда расмий ташриф билан бўлиб турган ва МДХ Ҳукумат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги мажлисида иштирок этадиган Россия Федерацияси Ҳукумати раиси Дмитрий Медведевни қабул қилди.

Сўхбат чоғида жорий йилнинг апрель ойида Москва шаҳрида ўтган олий даражадаги музокаралар, икки мамлакат раҳбарларининг учрашувлари, жумладан, октябрь ойида МДХнинг Сочи саммити доирасидаги мулоқоти стратегик шериклик ва иттифоқчилик муносабатларини мустаҳкамлашга кучли суръат бағишлагани, ўзаро ҳамкорликни сифат жиҳатидан янги мазмун билан бойитгани алоҳида таъкидланди.

Кўп қиррали Ўзбекистон – Россия муносабатларини янада кенгайтириш, ўзаро савдо ҳажмини ошириш, иқтисодиётнинг турли тармоқларида қўшма кооперация лой-

ихаларини ҳаётга татбиқ этиш, маданий-гуманитар алоқаларни ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди.

Россия Ҳукумати раиси Дмитрий Медведев Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевга самимий қабул учун миннатдорлик билдирди ва Россия Федерацияси Президенти Владимир Путиннинг эзгу тилаklarини етказди.

Мамлакатларимиз шериклик муносабатлари ва ўзаро амалий ҳамкорликни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлашдан манфаатдор эканлиги таъкидланди.

ЎЗА

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСИ ДЕЛЕГАЦИЯСИ БИЛАН УЧРАШУВ

Тошкентдаги Симпозиумлар саройида 2 ноябрь куни мамлакатимизга расмий ташриф келган Россия Федерацияси Ҳукумати раиси Дмитрий Медведев бошчилигидаги делегация билан учрашув бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазир А.Арипов ва Россия Федерацияси Ҳукумати раиси Д.Медведев Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги кўп қиррали муносабатлар ўзаро ҳурмат ва ишонч руҳида изчил ривожланиб бораётгани, икки давлат раҳбарларининг учрашувларида эришилган келишувлар бунда муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилаётганини алоҳида таъкидлади.

Мамлакатларимиз ҳамкорлиги Стратегик шериклик тўғрисидаги шартнома, Иттифоқчилик муносабатлари тўғрисидаги шартнома ва бошқа қатор ҳужжатлар асосида янги босқичга чиқди. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг жорий йил апрель ойида Россияга давлат ташрифи, октябрь ойида Сочи шаҳрида бўлиб ўтган МДХ Давлат раҳбарлари кенга-

ши мажлиси доирасида Россия Федерацияси Президенти Владимир Путин билан учрашуви ўзаро муносабатлари аниқ амалий мазмун билан бойитгани қайд этилди.

Мамлакатларимиз ўртасидаги алоқалар вазирлик ва идоралар йўналишида ҳам ривожланиб бормоқда. Кейинги ярим йилда ҳукуматлараро даражада йигирмага яқин ташрифлар амалга оширилди. Бу савдо-иқтисодий, инвестициявий, маданий-гуманитар ва бошқа соҳалардаги икки томонлама манфаатли алоқаларни янада фаоллаштириш учун кенг имкониятлар очди.

Учрашувда Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқалар, айниқса, қишлоқ хўжалиги, озик-овқат маҳсулотлари етказиб бериш, саноат кооперацияси соҳаларида жадаллашгани қайд этилди.

Икки мамлакат ҳукуматлари расмий делегациялари иштирокидаги кенгайтирилган музокараларда Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди.

Табдир якунида Ўзбекистон Республикаси ва Россия Федерацияси ҳукуматлари, вазирлик ва компаниялари ўртасида ўндан зиёд ҳужжат имзоланди. Жумладан, нефтни қайта ишлаш, банк-молия, инвестиция, савдо, саноат, автомобилсозлик, имлаф, ташқи миграция ва бошқа соҳалардаги ҳамкорликни янада ривожлантиришга доир қатор меморандум ва битимлар қабул қилинди.

Дмитрий Медведев бошчилигидаги делегация Мустақиллик майдонида ташриф буюриб, ҳурриятимиз, порлоқ истиқболимиз ва эзгу ниятларимиз рамзи бўлган Мустақиллик ва эзгулик монументи пойига гул қўйди.

ЎЗА

Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллиги

**Ҳеч шубҳа йўқки,
Шароф Рашидов
номини ўзбек халқининг
тарихи ва ҳаётидан айри
тасаввур қилиб
бўлмайди. Шароф
Рашидов ўз халқига ва
Ватанига фидойи
фарзанд эди.**

Шавкат МИРЗИЁЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

ОТАШҚАЛБ АДИБ ВА ИНСОН ЁДИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг **“Атоқли давлат арбоби ва ёзувчи Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида”**ги қарори билан Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан адибнинг “Сайланма” китобини, унинг ҳаёти ва фаолиятига бағишланган “Халқимизнинг оташқалб фарзанди” номли хотира китобини нашрга тайёрлаш кўзда тутилган эди. Шу кунларда бу китоблар “Маънавият” нашриёти томонидан чоп этилди.

“Атоқли шоир ўзининг бир шеърида: **Ватан ишқи билан урар юрагим, Ватан ишқи билан улугъ тилагим,** — дея бежиз ёзмаган эди, — дейди “Сайланма” китобига ёзган сўзбошида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, Халқ ёзувчиси Мухаммад Али. — Дарҳақиқат, Шароф Рашидов ўзининг бутун ижоди ва онгли ҳаёти билан шу табарруқ Ватанимиз хизматида камарбаста бўлди.”

Адиб таваллудининг юз йиллиги муносабати билан ўқувчиларга тақдим этилаётган “Сайланма” китобига унинг “Кашмир кўшиғи”, “Икки дил достони” сингари машҳур асарлари, шеърый ижодидан намуналар, халқимиз ҳаётига оид, шунингдек, адабиётимиз ривожига бағишланган публицистик ва адабий танқидий мақолалар киритилган. “Халқимизнинг оташқалб фарзанди” китоби эса Шароф Рашидовни кўрган, билган замондошларининг, давлат ва жамоат арбоблари, ёзувчи ва шоирларнинг хотираларидан ташкил топган.

“Сайланма”га ёзилган сўзбошида таъкидланганидек, “...ўз халқи ва Ватанининг фидойи фарзанди бўлган атоқли адибимизнинг асарлари билан қайта дийдорлашув ўқувчиларимизни мамнун этади.”

“Халқимизнинг оташқалб фарзанди китобининг илк саҳифаларида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Шароф Рашидов номини ўзбек халқининг тарихи ва ҳаётидан айри тасаввур этиб бўлмайди” сарлавҳали, 2016 йил 18 ноябрь куни Жиззах вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувдаги нутқидан иқтибослар, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Атоқли давлат арбоби ва

ёзувчи Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида”ги қарори матни ҳамда Биринчи Президентимиз Ислам Каримовнинг 1992 йил 6 ноябрда Жиззах шаҳрида бўлиб ўтган Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллигига бағишланган тантананада сўзлаган нутқи ёритилган.

Китобнинг “Юртга садоқат билан хизмат қилган инсон” деб номланган фаслида атоқли арбоб ва адибнинг умр йўлдоши Хурсандой Рашидова, қизи Сайёра Рашидова ва меҳнат фахрийси Исмоил Жўрабековнинг сўхбатлари берилган.

Турқум хотираларни ўзида жамлаган “Халққа бахшида умр” номли фаслда бу улугъ зотни кўрган, ҳамсўхбат ва фаолиятида сафдош бўлган инсонлар ёдномалари жамланган. Жумладан, меҳнат фахрийси Абдуллажон Турдикулов Шароф Рашидовни “Эл бахти учун яшаган инсон”, дея тавсифлаб эсласа, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Мухаммад Али “Шароф Рашидов тўғрисида” мақолисида шундай ёзади: “Шароф Рашидовни том маънода Шарқ куйчиси дея оламиз. Унинг бу мавзуда ёзган асарлари, айтиш мумкин, адиб ижодини беэзаган, адабиётимизни бойитган асарларга айланди. Ҳинд халқ арсоналари асосида ёзилган “Кашмир кўшиғи” (1956) ҳали-ҳамон ўз номига муносиб қўшиқдай жаранглаб турибди”. Китобнинг сўнгги фаслидан адиб хотирасига бағишланган таниқли шоирларимиз Зулфия, Абдулла Орипов, Халима Худойбердиева, Мухаммад Юсуф ва Саъдулла Ҳакимнинг шеърлари жой олган.

Тўпламдаги адабиётшунос олимларнинг мақолаларида атоқли ёзувчининг “Ғолиблар”, “Бўрондан кучли”, “Қудратли тўлқин”, “Кашмир кўшиғи” каби асарлари тадқиқ қилинган.

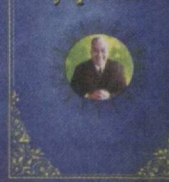
Жуда мураккаб ва оғир даврда Республикаимизни бошқариб, мамлакатимиз тараққиёти йўлида фидойилик кўрсатган, миллий адабиётимиз ва маданиятимиз ривожига катта ҳисса қўшган давлат арбоби, таниқли ёзувчи Шароф Рашидов ҳақидаги “Халқимизнинг оташқалб фарзанди” китобига кирган хотиралар бугунги озор ва дорилмомон кунларимиз кадрини янада чуқурроқ ҳис қилиш, фарзандларимизни юксак инсоний фазилятлар руҳида тарбиялашда улкан аҳамият касб этади.

ШАРОФ
РАШИДОВ

Сайланма

Халқимизнинг
оташқалб
фарзанди

ИККИ ДИЛ ДОСТОНИ: МУҲАББАТ ВА АДОЛАТ ТАНТАНАСИ

Яқин-яқингача балет санъати “фақат ҳис-туйғулар дунёси” деб ҳисоблаб келинарди. Бу назария асосчилари теран фикр, фалсафийлик балетга ёт, деб тушунтиришга ҳаракат қиладилар. Давриимизнинг йирик хореографи, Россия катта театрининг бош балет-мейстери Юрий Григорович эса ўз ижоди билан балет тафаккур санъати эканини исботлаб келмоқда. “Санъатнинг ҳамма турлари каби хореография ҳам фан-техника тараққиёти таъсирини ҳис этмоқда, инсон маънавий дунёсидаги ўзгаришларни ўзида акс эттирмоқда, — деган эди санъаткор 1981 йили Россия катта сахнасида бўлиб ўтган ўзбек балет усталарининг “Ҳинд достони” балети тақдимида. — Балет инсоннинг бой маънавий дунёсини тадқиқ этмаслиги, мафтунок ва илҳомбахш рақс инсоннинг улкан ўй ва туйғуларини, орзуларини, бунёдкорлик ишларини ифода этмаслиги мумкин эмас. Таниқли ўзбек адиби Шароф Рашидов асари асосида композитор Улугбек Мусаев сахналаштирган “Ҳинд достони” фикримизнинг далилидир”.

Давоми бешинчи саҳифада.

БАРҲАЁТ УМР

Улуғлар руҳи ҳам элим, деб яшар,
Ҳар одил ҳукмига интиқдир башар,
Қадри тикланганга қувонч ярашар,
Рухингиз шод бўлсин шу кутлуг кунда.

Ватан осмонида Хумо парвозда,
Муборак номингиз элда эъзозда,
Шону шавкатингиз янгар дил розда,
Рухингиз шод бўлсин шу кутлуг кунда.

Ойини-қу осмондан олиб бўлмайди,
Қуёшга тик қараб бориб бўлмайди,
Қабрингиз бузганлар бунин билмайди,
Рухингиз шод бўлсин шу кутлуг кунда.

Эл-юрт сарбонининг олий матлаби,
Юртда ошаверсин улуғлар сафи,
Шароф отасиз-ку, ўзбек шарафи,
Рухингиз шод бўлсин шу кутлуг кунда.

Модирх

Сиз орзу қилгандек яшнади Ватан,
Эл озор, юрт обод, халқ бир жон, бир тан,
У бизнинг Ватандир жаннатий чаман,
Рухингиз шод бўлсин шу кутлуг кунда.

Юз ёшли барҳаёт умр муборак,
Хурлик қайтиб берган гурур муборак,
Тинчликда товланган шу нур муборак,
Рухингиз шод бўлсин шу кутлуг кунда.

Ана, ўйларимдай ёруғ тонг отиб,
Қуёш порлаяпти элни уйғотиб,
Оллоҳ ҳузурда Сиз сокин ётиб,
Рухингиз шод бўлсин шу кутлуг кунда.

Маҳмуд ТОИР,
Ўзбекистон халқ шоири

3-5

ЗАМОН ВА ТАҚДИР

Шахс — муайян тарихий даврнинг меваси. У замонасига хос шарт-шароит ва вазиятлар таъсирида шаклланади. Айни чоғда, агар шахс ўз даври талабларини чуқур англаб етган бўлса, тарихий воқелика таъсир кўрсата олиши, ҳатто тарихни ўзгартириб юбориши ҳам мумкин.

Шу маънода Гулнора Рашидова ва Дониёр Комиловнинг “Шароф Рашидов: инсон давр кўзгусида ва давр — инсон тақдирида” номли китобидаги (Тошкент: “TASVIR”) бош ғоя Шароф Рашидов фаолиятида у яшаган давр қай даражада акс этгани ва нечоғли таъсирга эга бўлганини кўрсатиб беришдан иборат экани муҳимдир. Бу мақсадга эришиш учун муаллифлар ҳалигача бир қадар маъхум бўлиб келган куйидаги икки омилни ўзаро таққослаш йўлидан боради:

Биринчи омил — китобхонга Шароф Рашидов шахсининг инсон ва сиёсатчи сифатидаги жиҳатларини очиб бериш; иккинчи омил — Шароф Рашидов юксак мавқедаги жамоат ва давлат арбоби сифатида фаолият олиб борган даврни тавсифлаш. Ҳар қандай шахсининг тарихда тутган ўрни ва аҳамиятига баҳо беришда ўша шахс яшаган муайян давр воқеликларида келиб чиққан ҳолда ёндашиш тақозо этилади. Шароф Рашидов улкан кўламдаги шахс. У, ҳеч шубҳасиз, Ўзбекистоннинг энг янги тарихида ҳам, собиқ Иттифок ўтмишида ҳам муносиб ўрнига эга улугъ сиймодир.

Давоми тўртинчи саҳифада.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ТОЖИКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, БЕЛАРУСЬ РЕСПУБЛИКАСИ ВА ТУРКМАНИСТОН ҲУКУМАТЛАРИ РАҲБАРЛАРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2 ноябрь кун МДХ Ҳукумат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги мажлисида иштирок этиш учун мамлакатимизга келган Тожикистон Республикаси Бош вазири Қоҳир Расулзода, Қозоғистон Республикаси Бош вазири Бакитжан Сагинтаев, Беларусь Республикаси Бош вазири Андрей Кобыков ва Туркменистон Вазирилар Маҳкамаси Раиси ўринбосари Эсенмурат Оразгелдиев билан икки томонлама учрашувлар ўтказди.

Тожикистон Республикаси Бош вазири Қоҳир Расулзода билан учрашувда конструктив ва самарали ҳамкорликни ривожлантиришдан икки томон ҳам манфаатдор экани ҳақида сўз юритилди.

Давлатимиз раҳбари Ўзбекистон билан Тожикистон ўртасидаги аънавий яқин дўстлик муносабатларини мустаҳкамлашга қаратилган аниқ лойиҳа ва дастурларни амалга ошириш учун ҳукуматлараро комиссия салоҳиятидан самарали фойдаланиш муҳимлигини алоҳида таъкидлади.

Қозоғистон Бош вазири Бакитжан Сагинтаев билан учрашувда олий даражадаги ўзаро таширфлар чоғида эришилган келишувлар ва имзоланган ҳужжатларни изчил амалга ошириш масалалари қўриб чиқилди.

Савдо, инвестиция, энергетика, транспорт ва бошқа устувор йўналишлардаги ҳамкорликни ривожлантириш муҳимлиги таъкидланди. Икки давлат ҳудудлари ўртасидаги ва ишбилармон доиралари даражасидаги фаол алоқаларни давом эттиришга алоҳида эътибор қаратилди.

Беларусь Бош вазири Андрей Кобыков билан учрашувда Ўзбекистон – Беларусь муносабатлари ривожидagi ижобий суръат мамнуният билан қайд этилди.

Қисқа вақт мобайнида машинасозлик соҳаси, агросаноат мажмуаси, озиқ-овқат, фармацевтика ва бошқа тармоқларда қўшма лойиҳалар амалга оширилди.

Томонлар ҳамкорлигининг мавжуд салмоқли салоҳиятини, авваломбор, иқтисодиётнинг реал секторидagi кооперация имкониятларини тўла ишга солишдан манфаатдор экани қайд этилди.

Туркменистон Вазирилар Маҳкамаси Раиси ўринбосари Эсенмурат Оразгелдиев билан учрашув чоғида Туркменистонга олий даражадаги таширфлар ва давлат раҳбарларининг мунтазам мулоқотлари Ўзбекистон – Туркменистон муносабатларини стратегик шериклик босқичига кўтаргани таъкидланди.

Ўзбекистон билан Туркменистон ўртасидаги савдо-иқтисодий ва транспорт-коммуникация соҳаларидаги ҳамкорлик, саноат ва қишлоқ хўжалигидаги кооперацияни ривожлантириш истикболлари қўриб чиқилди.

Тожикистон, Қозоғистон, Беларусь ва Туркменистон ҳукуматлари раҳбарлари Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевга самимий қабул учун миннатдорлик билдирди ва ўз давлатлари раҳбарларининг эзгу тилақларини етказди.

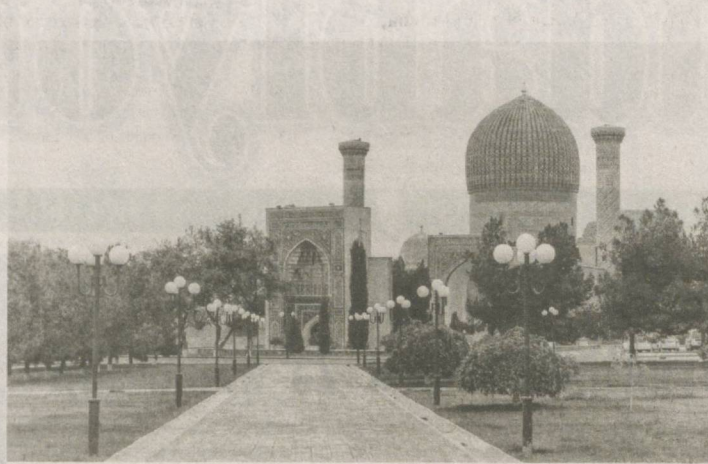
Ў.А.

8 декабр — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган кун

АЖДОДЛАР МЕРОСИ ИФТИХОРИМИЗ

“Фуқаролар Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб асрашга мажбурдирлар. Маданият ёдгорликлари давлат муҳофазасидадир”.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси (49-модда)

Хар бир миллат тараққиётини унинг тарихисиз, маънавий қадриятларисиз ва маданий меросисиз тасаввур этиб бўлмайди. Аждодларимиз маданият ва маънавият соҳасида жаҳон цивилизациясига муносиб ҳисса қўшган.

Бугунги кунда мамлакатимизда демократик ҳуқуқий давлат қуриш ва эркин фуқаролик жамиятини барпо этишда ёш авлодни буюк аждодларимиз яратган бой маънавий ва маданий меросга таяниб тарбиялаш долзарб вазифалар сирасига киради. Шунинг учун ҳам давлатимиз мустақилликка эришган дастлабки кунларданок халқимизнинг тарихий меросини қайта тиклаш зарурати давлат сиёсати даражасига кўтарилган эди. Ушбу сиёсатнинг натижаси ўлароқ қанчадан-қанча алломаларимизнинг номлари тикланди, тарихий обидалар таъмирланди, улугларимиз зиёратгоҳлари, қадамжолар ободонлаштирилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг жорий йил ичида қабул қилган “Маданият ва спорт соҳасида бошқарув тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги, “Қадимий ёзма манбаларни сақлаш, тадқиқ ва тарғиб қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги, “Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси ҳузуридаги Ўзбекистонга оид хориждаги маданий бойликларни тадқиқ этиш марказини ташкил этиш тўғрисида”ги, “Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ҳузурида Ўзбекистоннинг энг янги тарихи бўйича жамоатчилик кенгаши фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги қарорлари ҳам хайрли ишларнинг салмоғини оширмоқда. Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросини асраб-авайлаш, сақлаш ҳамда келажак авлодга бус-бутун етказиш давлатимиз тараққиётида халқ қилувчи омиллардан бири ҳисобланади. Шу сабабдан, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 49-моддасида Ўзбекистон халқининг та-

рихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб-асраш фуқароларнинг конституциявий бурчларидан бири сифатида белгиланди.

Ушбу конституциявий норма ҳусусида гапирганда, аввало, тарихий, маънавий ва маданий мерос тушунчаларининг мазмунини очиб бериш лозим. Маънавий мерос бу аждодларимиз, ота-боболаримиздан бизгача етиб келган маънавий бойликлар — сиёсий, фалсафий, ҳуқуқий ва диний қарашлар, ахлоқ-одоб меъёрлари, илм-фан ютуқлари, тарихий, бадий ва санъат асарлари мажмуидир. Хозирда Ўзбекистоннинг китоб фондларида 100 мингтадан зиёд қўлёзма асарлар сақланмоқда. Ўрта асрлар Шарқ алломалари ва мутафаккирларининг қўлёзмалари бугунги кунда Европа ва Осиёнинг, Буюк Британия, Германия, Испания, Россия, Франция, Миср, Ҳиндистон, Эрон ва бошқа қўллаб мамлакатларидаги кутубхоналарнинг “олтин фонд”ини ташкил этади.

Тарихий мерос тўғрисида гап кетганда мамлакатимиз ҳудудида жойлашган археологик ёдгорликларнинг

аҳамияти беқиёсдир. Ўзбекистон археологик ёдгорликлари сони жиҳатидан дунёда олдинги ўринлардан бирини эгаллайди. Ўзбекистон ҳудудидаги дунё цивилизацияси тараққиётида катта ўрин тутган тарихий шаҳарларда жойлашган Ичан-қалъа, Бухоро тарихий маркази, Самарқанд — маданиятлар чорраҳаси, Шаҳрисабз тарихий маркази тарихий-маданий манзилгоҳлар сифатида ЮНЕСКОнинг Бутунжаҳон мероси рўйхатига киритилган. 7,5 мингдан ортиқ моддий маданий мерос объектлари, шундан 4308 та археология объектлари, 2079 та архитектура объектлари, 694 та маҳобатли санъат объектлари, 395 та диққатга сазовор жойларни сақлаш, ҳисобга олиш, ўрганиш, таъмирлаш, дунё миқёсида тарғиб қилиш бўйича катта ишлар амалга оширилиб, улар давлат муҳофазасига олинди.

Номоддий маданий мерос объектлари деганда тарихий, илмий, бадий ёки ўзгача маданий қимматга эга бўлган урф-одатлар, халқ ижодиёти (сўз, рақс, мусиқа, томоша санъати), шунингдек, улар ҳамда халқ бадий хунарандчилиги ва амалий санъати

билан боғлиқ билимлар, кўникмалар, асбоб-анжомлар, артефактлар, маданий маконлар тушунилади. Демак, маданий мерос кенг тушунча бўлиб, у юртимизнинг археологик ва меъморий обидалари, музейларда сақланаётган юзлаб турдаги ноёб топилмалар, қадимий китоблар ва бошқа манбалар ҳамда қўлёзмаларни ўзида мужассам этади.

Конституция асосида мустақиллик йилларида тарихий, маънавий ва маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш билан боғлиқ муносабатларни тартибга солишга қаратилган ҳуқуқий асослар яратилди. Хусусан, “Моддий бойликларни олиб чиқиши ва олиб кирилиши тўғрисида”ги, “Маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш тўғрисида”-ги ва “Археология мероси объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш тўғрисида”ги қонунлар шулар жумласидандир. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги ва Жиноят кодексларида бинаван тарихий, маънавий ва маданий мерос объектларини сақлаш, улардан фойдаланиш қоидаларини бузганлар белгиланган тартибда маъмурий ва жиноий жавобгарликка тортиладилар.

Тарихий, маънавий ва маданий мерос объектлари Ўзбекистон халқининг ҳеч нарсаси билан ўлчаб бўлмайдиган бойлиги ҳисобланади. Ушбу бойлик нафақат хозирги авлоднинг, балки келажак авлоднинг ҳам мулкидир. Шу сабабдан, уларни асраб-авайлаб сақлаш ҳамда бус-бутунлигича фарзандларимизга етказиш барча фуқароларнинг конституциявий бурчи ҳисобланади.

Муҳаммади УСМОНОВ,
профессор, юридик фанлари доктори

Кечаги ва бугунги “кумар”лар

Бирор мусобақада Ўзбекистон вакили қатнашиб қолса суюноқдир. Қитъа ва жаҳон чемпионатлари, нуфузли халқаро турнирларда совриндор бўлган спортчиларимиз ҳам чин қаҳрамон саналарди.

2000 йил Сиднейда бўлиб ўтган Ёзги олимпиадада Муҳаммадқодир Абдуллаев эришган галаба қандай нишонланган эди! Рустам Қосимжонов халқаро грассмейстер унвонини олганда (1997 йил), кейинроқ жаҳон чемпиони бўлганда-чи (2004 йил)!

Бугун вазият буткул ўзгача. Олимпиада чемпиони ва совриндорларини санаб адоғига етмайсиз. Жаҳон ва қитъа чемпионлари, Осиё ўйинлари голиб ва совриндорлари исми саноиман десангиз, бир кун ҳам етмайди. Яқинда Туркменистон пойтахти Ашхобод шаҳрида ўтказилган Ёпиқ иншоотларда ва жанг санъатлари бўйича V Осиё ўйинларини телевизорда кузата туриб, голиб ва совриндор бўлган спортчиларимизни санайман, деб адашиб кетдим.

Юртимиз атлетлари олтишдан зиёд мамлакат вакиллари иштирок этган улкан спорт анжуманида 24 та олтин, 33 та кумуш, 74 та бронза — жами 131 медалини қўлга киритишди.

Тарихдаги энг яхши натижа, аммо...

Шу йилнинг 25 август — 2 сентябр кунлари Германиянинг Хамбург шаҳрида ўтказилган бокс бўйича катталар ўртасидаги жаҳон чемпионати якунланган, оммавий ахборот воситаларида Ўзбекистон терма жамоаси эришган натижа (умумжамоа ҳисобида 2-ўрин) мамлакат тарихидаги энг юксак кўрсаткич экани эътироф этилди. Чунки шу пайтга қадар Ўзбекистон терма жамоаси қатнашган аввалги 12 та жаҳон чемпионатининг ҳеч қайсида бирданига тўрт нафар вакилимиз финалга чиқмаган экан. Терма жамоамизнинг энг яхши натижалари 1999 йили АҚШнинг Хюстон ва 2015 йилда Қатарнинг Доха шаҳарларида бўлиб ўтган жаҳон чемпионатларида қайд этилган, уларда жамоамиз финалда уч нафардан вакил билан иштирок этган эди.

85 мамлакат терма жамоалари иштирок этган бу йилги чемпионатда юртимиз вакилларининг қандайдир натижа кўрсата олишларига муҳлислар ишонаётганди. Чунки Марат Қурбонов бош мураббийлигидаги терма жамоамиз таркибида Ҳасанбой Дўстматов, Муроджон Аҳмадалиев, Шахрам Ғиёсов, Бектемир Меликузинов сингари 2016 йилги Ёзги олимпия ўйинларида зафар қучган йигитлар, шунингдек, Жасурбек Латипов, Элнур Абдураимов, Икболжон Холдоров, Исроил Мадри-

ЮРТ ШАЪНИНИ ЮКСАК ТУТГАНЛАР

Ўтган йилнинг шу пайтлари, кўпчилигимиз ҳали Рио олимпиадасининг қайноқ таассуротлари оғушида юрган кезларимиз телефон жиринглаб қолди. Эрта-тондан ким бўлиши мумкин? Албатта, бир кўнгилетар инсон бўлса керак.

— Алё, Фалончи, ўзингмисан? Манами янганга сен тушунтир, ўғлимга Ҳасанбой деб исм қўяман десам, йўқ деяпти...

мов, Баҳодир Жалолов, Санжар Турсунов каби иқтидорли спортчиларимиз бор эди-да. Ўтган қисқа муддат ичида бизни галабаларга шунчалик ўргатиб қўйишдики, уларнинг ҳар бир жангини катта ҳаяжон ва умид билан томоша қилиб бордик.

Яқинда... Худди мана шу нуқтада ўзбек ўғлонларининг Жалолддин Мангуберди, Амир Темури, Бобур Мирзо сингари жасуриги шижоатда тенги йўқ улуг аждодларига хос мардоналик хислатларини, куч ва матонатини бутун дунё кўриб тан берди. Айримлар зўр спортчи деганда ҳаммаша олтин медал оладиган, голиблик шоҳсупасидан тушмайдиганларни тушунади. Ҳатто соврин учун, раҳматли Хожибой қизиқ айтмоқчи, “олтиндан бўлган бир парча кубок” учун уяту андишани йиғиштириб, ғурурини сотиб юборишдан тоймайдиган “спортчи”лар ҳам топилади. Қандай қилиб бўлмасин, рақибини енгитиш, бунда ҳатто инсонийлик шаънига тўғри келмайдиган воситалардан фойдаланиш, медал ва кубок учун ўлиб-тирилиш — мард спортчилар учун ёт. Мардлар, аввало, ўз кучларига ишонади. Қайсидир сабаб билан унинг ҳисобига мағлублик ёзилса, бунга кўтармади. Биладикли, бу билан унинг об-рўйига асло путур етмайди, унинг “кимлигини эл биллади”.

Ҳамбурги рингларида мусобақанинг чемпионлиқни ҳал қилувчи босқичида қатнашган ўзбек боксчилари ана шундай мардлик ва тантилик намунасини намойиш этишди. Ҳакамлар қарорига кўра кумуш медал билан қийофланишса-да, дод-вой солишмади.

Аввалига 46-49 кг вазн тоифасидаги боксчилар ўртасида бўлиб ўтган жангда Ҳасанбой Дўстматов устунликка эришган бўлса-да, кубалик Жоанис Аргилагосга 2:3 ҳисобидаги галаба ёзилди.

52 кг.гача бўлган вазн тоифасида эса Жасурбек Латипов кубалик Йоисбани Веитига қарши рингга кўтарилиб, ютказиб қўйди. 64 кг.гача бўлган боксчилар ўртасида эса Икболжон Холдоров иккинчи ўрин билан қийофланди. У ҳам кубалик Анди Круз Гомесга мағлуб бўлди.

Ифтихор

Ниҳоят, рингга ўзбекистонлик яна бир йигит кўтарилди. Ўзи иштирок этган нуфузли мусобақаларда зафар қучиб, галабани нишонлаш услуби жаҳоннинг машҳур футболчисини эслатиб юборадиган бу боксчи — Шахрам Ғиёсов эди. 32 йашар Роналдудан битта фарқи — Шахрам спортчи сифатида ҳали анча ёш. Аммо ўз соҳаси — боксдаги машҳурлиги маҳорат бобида ундан асло қолишмайди.

Ҳатто ундан устунлиги ҳам йўқ эмас, айтилган, португалиялик спортчи ҳали бирор марта Олимпиада ўйинларида совриндор бўлмаган, ҳамюртимизда эса аллақачон дунёдаги энг нуфузли мусобақанинг кумуш медали бор!

Чемпионатда 69 кг вазн тоифасидаги боксчилар иштирокидаги финал жангида Шахрам Ғиёсовга яна бир кубалик Ронизл Иглесиас Гомес рақиблик қилди. Юрдошимиз рингда жанг қилмади, балки рақс тушди. Спортни санъатга айлантириш қандай бўлади, деган савол кимдир қизиктирса, интернет тармоғи орқали бемалол Ғиёсов — Гомес беллашувини қайта томоша қилиб, бунга жавоб олиши мумкин.

Жанг тугагач, ҳакамлар очколарни эълон қилди: 30:27, 30:27, 30:27, 30:26! Умумий ҳисоб — 5:0! Шахрамнинг галабаси!

Ўзбекистон терма жамоаси жаҳон чемпионати битта олтин, учта кумуш ва иккита

“Машварат”имиз яхши якунланганидан кўнглим тўлиб, телефонни қўйдим-у, ўйлаб қолдим. Қандай ажойиб инсонлар бор-а. Халқимиз қаҳрамонларини чин дилдан эъзозлайди. Ҳатто болаларига уларнинг исмини қўяди.

Мазкур воқеа сабаб бошқа ҳолат — 1990 — 2000 йиллар ёдимга тушди.

бронза медалини қўлга киритиб, умумжамоа ҳисобида Кубадан кейинги — 2-ўринини эгаллади. Лекин вакилларимизнинг финалда намойиш этган матонатини кўрган ҳар қандай мухлис ҳаёлидан Ўзбекистон терма жамоаси бундан юқори натижага ҳам муносиб экан, деган фикр ўтиши тайин эди.

Кураш — Осиё ўйинларида

Дарвоқе, бу йил спортимиз саҳифаларига зарҳал ҳарфлар билан битиладиган воқеаларга бой кечмоқда. Баҳорда ўзбекистонлик халқаро грассмейстерлар сони яна биттага кўпайди. Шаҳмат бўйича Осиё чемпиони бўлиб, Зулфия номидаги давлат мукофоти соҳиби Сарвиноз Қурбонбоевага халқаро грассмейстер унвонини берилди. Эндilikда ўзбек қизлари ичида шундай унвонга сазовор бўлганлар сони уч нафарга етди. Унчага опа-сингил шахмат усталари — Нафиса Мўминова (2013 йил) ҳамда Гулрухбегим Тохиржоновалар (2016 йил) шундай унвонга сазовор бўлган эди.

Умуман, Ўзбекистон — шахмат ватани эканига бу сеҳрли ўйин мухлислари тобора ишонч ҳосил қилишмоқда. Собиқ Иттифок даврида Ўзбекистондан биттагина грассмейстер чиққан (Георгий Аъзамов) бўлса, мустақиллик йилларида юртимиздан шахмат бўйича жаҳон чемпиони (Рустам Қосимжонов, у расман жаҳоннинг 17-чемпиони ҳисобланади), қитъа чемпиони, ўз ёш тоифаларида жаҳон чемпиони (Шамсиддин Воҳидов, Нодирбек Абдусатторов), турли халқаро турнирлар голиблари, ўнлаб халқаро грассмейстерлар етишиб чиқди.

Георгий Аъзамов 30 ёшида халқаро грассмейстер бўлган бўлса, кейинги йилларда шу унвон соҳиби бўлган юрдошларимиз ёшига эътибор беринг: Нафиса Мўминова, 2013 йил — 22, Жаҳонгир Воҳидов 2014 йил — 19, Гулрухбегим Тохиржонова 2016 йил — 18, Сарвиноз Қурбонбоева 2017 йил — 22 ёшида халқаро грассмейстер бўлди.

Боксчиларимиз Осиё (май), жаҳон (август-

сентябр) чемпионатларида зафар қучишди, дзюдо, таэквондо, оғир атлетика, эркин кураш, самбо бўйича эришилган ютуқлар ҳам салмоқли. Аммо энг катта галабани Миллий курашимиз қўлга киритди. Гап шундаки, Туркменистонда бўлиб ўтган Осиё Олимпия кенгаши бош ассамблеясида ўзбек курашини Осиё ўйинлари дастурига киритиш масаласи қўриб чиқилди ва миллий спорт туримиз нуфузи жиҳатидан жаҳон Олимпиадасидан кейинги — 2-ўринда турувчи бу улкан спорт анжумани дастуридан расман ўрин олди. Ассамблея ўзбек миллий кураши 2018 йилги 18-Осиё ўйинлари дастурига киритилгани ҳақида қарор қабул қилди.

Энди келаси йил Индонезияда уюштириладиган Осиё ўйинларида Ўзбек кураши билан қўшиб ҳисоблаганда 43 спорт тури бўйича беллашувлар ўтказилади.

Қуаратимиз тимсоплари

Жамиятдаги ривожланиш, одамлар онгу тафаккуридаги юксалиш ўз-ўзидан юз бермайди. Кўп нарсаси мамлакатнинг сиёсий, иқтисодий қудратига, халқнинг дунёқараши, менталитетига ҳам боғлиқ.

Томчида қуёш акс этади деганларидек, Ўзбекистон ҳам умумтараққиётда салмоқли натижаларга эришяётганини спортчиларимиз забт этаётган марралар тимсолида кўриш мумкин. Юрдошларимиз 2016 йилги Ёзги олимпиада ўйинларида умумжамоа ҳисобида 21-ўринини эгаллади. Бу — Осиёда 4-, МДХ давлатлари орасида 2-, Марказий Осиё мамлакатлари орасида эса энг юқори натижадир.

Соҳибқирон Амир Темури бобомиз: “Куч-қудратимизга шубҳа қилсангиз, биз қурдирган иморатларга боқинг” деганлар. Бугун биз буюк аждодимиз сўзларига ҳамоҳанг тарзда: “Ўзбекистоннинг куч-қудратига шубҳа қиладиганлар бўлса, спортчиларимиз эришяётган зафарларга боксин” деймиз.

Қанаангга ур, ота ўғил!

Яна сўзимиз аввалидаги сўхбатга қайтайлик. Ушандан роппа-роса бир йил ўтгач, яқинда яна ўша акахонимиз кўнглироқ қилди. Айтишча, катта ўғлини спортчи қилиш нияти бор экан.

— Боксчи қилмоқчисиз, шекилли? — дедим унинг Ҳасанбой билан Бектемирга ихлоси эсимга тушиб.

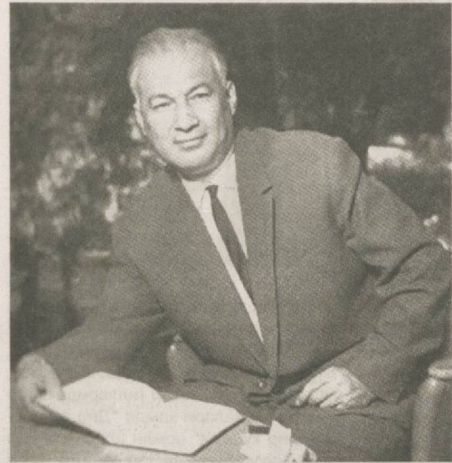
— Ҳа, йўқ, — қулди у. — Насиб этса, кенжамизни боксёр қиламан. Бунисини футбол тўғраига бердим. Келажакда шулар терма жамоамизни жаҳон чемпионатида олиб чиқади, қараб тур...

Отаси шунга ишонаётгани, демак, ўғли, албатта, зўр футболчи бўлади. Мен бунга ишондим.

Элмурод НИШОНОВ

Шароф РАШИДОВ

ШОНУ ШАВКАТ, ЭЛТА ҚУДРАТ СЕН ЎЗИНГ

МЕХНАТИМ

Сен дедим бўлди ҳаёт бол,
сен хузурим, меҳнатим,
Сен билан яшнайди иқбол,
сен сурурим, меҳнатим.
Дилга ишқ, тилга қўшиқ бўлган
гурурим, меҳнатим,
Ҳам гурурим, ҳам сурурим,
ҳам хузурим, меҳнатим.

Ой этиб кўз-кўз қилурман,
меҳнатимнинг завқини,
Пок муҳаббат чашмаси,
шон меҳнатимнинг шавқини.
Бир умр ўчмас, тугалмас
дилларимнинг ёлқини,
Ҳам гурурим, ҳам сурурим,
ҳам хузурим, меҳнатим.

Мўътабар қалбимга шавқ,
белимга қувват сен ўзинг,
Шону шавкат, дилга ғоя,
элга қудрат сен ўзинг,
Қудратинг осмон қадар,
осмонча шухрат сен ўзинг,
Ҳам гурурим, ҳам сурурим,
ҳам хузурим, меҳнатим.

Сен гўзалсан, сен асалсан,
аҳду паймоним сенга,
Чўл, биёбон гулга тўлсин,
орзу-армоним сенга,

Қонга ботсин, ёв қирилсин,
дилда фармоним сенга,
Ҳам гурурим, ҳам сурурим,
ҳам хузурим, меҳнатим.

Сен билан очдим кўзимни,
сен билан бўлдим азиз,
Сен билан қулди диёрим,
сен билан турмуш лазиз.
Сен билан ёруғ олам,
бердинг менга сен нону туз,
Ҳам гурурим, ҳам сурурим,
ҳам хузурим, меҳнатим.

НАВОИЙ

Паҳлавон асрининг умри тугамас,
Бу умр оламнинг аввали боши.
Янчилик кетар ва ҳатто соврилар
Яланғоч қоялар қоп-қора тоши.

Ўз қадру қимматин топти ўлкамдан,
Янчилмас, соврилмас дурдоналаринг.
Бундан қалбдан чиққан олтин сатрлар,
Безади шеърят қононаларинг.

Латиф саз қўлингдан тушмасин сира,
Сотқиларга нафрат айтиб, қулатдинг.
Қадру қиммат ҳамда вафони қўлаб,
Биродарлик ҳам дўстлиқни уйғотдинг.

Фарҳодига вафо қилди мард Ширин,
Номард Хисрав юрагини чок этди.
Бош эгмади ҳам қўрқмади ўлимдан,
Ўз орзуси, севгисини пок этди.

Ихлосманд дилимнинг нури дийласи:
Фарҳодинг, Баҳроминг, Ширин, Шопуринг.
Нур, севги, вафою мардоналиқни
Намоён айлади сенинг ашъоринг.

Севгисига вафодорлик, мард туриш —
Фақат бизга ҳислат бўлган, бизга ёр.
Эй, шеърят диёрининг қуёши,
Сен қалбимиз уйинг этдинг мунаввар!

УЯЛМА

Мен кетганда анча ёш эдинг,
Боғбон қизи — гуллар эркаси.
Мана энди ойдек тўлибсан,
Юрагимнинг шўх арзандаси.

Менга атаб гуллар экибсан,
Очилибди худди ўзингдай.

Гулларингга хуштор юлдуздай,
Термулади чарос кўзингдай.

Гунча эди қалбимда севги,
Энди чаман бўлиб очилди.
Оташларда тобланиб, эркам,
Йўларингга дурдай сочилди.

Соғинганим, мунча қизардинг,
Юзинг бўлди худди нақш олма.
Узоқлардан келдим сени деб,
Кел, гўзалим, энди уялма!

СИНГИЛГА

Навбахорнинг чаманзориди,
Гуллар тердинг қунаб, дасталаб.
Қулиб боққан фазодаги ой
Жилва қилар сенга эркалаб.

Бу Ватанинг ер юлдузлари
Сендай ёруғ, сен каби қувноқ.
Қулиб турган қора кўзларинг,
Меҳнат боғин гулга муштоқ.

Бахт байроғинг нурда товланар,
Иқболнинг йўқ интиҳоси.
Эрқ гунчаси тинмай гул очар,
Сочларингни силар сабоси.

Бу Ватанда бизлар дўст, қардош,
Юрагимиз тонгдек бегубор.
Бошимизда нур сочган қуёш
Бугун биздек шод ва бахтиёр.

ВАТАН ИШҚИ

Эрта тонгда уфқдан боқар,
Соҳин тараб нурафшон қуёш.
Унга суқ-ла термулар башар,
Чунки қуёш биз билан тенгдош.

Бизга жилва қилгандай юлдуз,
Нозиландир бахтим тонгида.
Посбонимиз кечаю кундуз,
Ишқи янграб қалб оҳангида.

Саодатим нурдай товланур,
Бизга боққан завқ ила Ватан.
Унга менинг муҳаббатим зўр,
Фидо бўлсин унга жону тан.

Олов ёшлик урадир жавлон
Кенг фазони қамал қилишга.
Ватан ишқи ундар бегумон
Лочилардай учқур бўлишга.

Мана шундай бу бизнинг ҳаёт,
Қундан-қунга олға кетажак.
Илҳомимга бериб зўр қанот,
Мамлакатим гуллар тутажак!

ҚУВОНЧЛИ ДИЛЛАР

Тўлин ой самолда жилмаяр эди,
Диллардек оппоқдир ойдин кечалар.
Ошиқдек қўз узмай термулар эди,
Диллардек оппоқдир ойдин кечалар.

Ойдин кеча севгили дилбарим билан
Гул боғларда қувонч гаштини сурдик.
Гулзорда гул териб, Ой билан юрдик,
Ойдин кеча севгили дилбарим билан.

Эрта байрам, дилларда завқимиз жўшар,
Ширин суҳбат, орзулар унга боғланган.
Намоиш аршига юрак чоғланган,
Эрта байрам, дилларда завқимиз жўшар.

Хайрлашдик чарос қўз дилбарим билан,
Ширин сўз, орзулар, суҳбатга қона.
Бизга боқиб Ой бўлди қўлда парвона,
Хайрлашдик чарос қўз дилбарим билан.

Субҳидам, зар кокилин қуёш ёймаган,
Ёқут уфқ, қизил атлас либос киярди.
Боғ оралаб, гул тутиб дилбар келарди,
Субҳидам, зар кокилин қуёш ёймаган.

Тонг шамоли гуллар-ла ўйнашар эди,
Гунчалар қўёшга юзин очарди.
Япроқлар оралаб ёғду сочарди,
Тонг шамоли гуллар-ла ўйнашар эди...

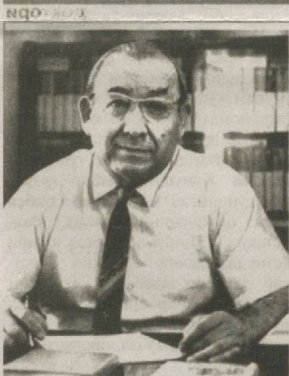
ОНА НАСИХАТИ

Номард бўлиб кунда ўлгунча,
Мард бўлгунча Ватан деб ўлгин.
Онанг қилган энг олий орзу —
Жанг ичида қайта туғилгин.

Сен — умидим, умрим, ўғлоним,
Нафас олсам, тоза ҳавосан.
Кўзларимга сира ўчмас нур,
Кўнгил ярасига давосан.

Шунинг учун юбордим сени,
Ёвларимни яқсон қилгин, деб.
Қон тўксанг-да, мард туриб жангда,
Мушқулларни осон қилгин, деб.

Қилич билан заҳарли ёвнинг
Қисматиға сен ўлим ёзгин.

«Ҳазрати Инсон» романи, «Сен етим эмассан», «Ёр-ёр» киносценарийлари, «Чўлга баҳор келди», «Повест ва хикоялар», «Шоҳи дарпарда» каби қисса, очерк ва хикоялар тўпламлари билан ўзбек адабиёти ва кино санъати ривожига муносиб ҳисса қўшган адиб, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Раҳмат Файзий (1918-1988) ўзининг қаламқаш дўсти, сафдоши Шароф Рашидов ҳақида шундай ёзган эди: «Унинг номи миллион-миллион инсонлар қалбиди яшайди, ишида яшайди, қурашида яшайди. Унинг номи миллион-миллион санъат ходимлари, олимлар, пахтакорлар, бинокорлар қалбиди яшайди, ижод қилади. Унинг номи китобхонлар қалбиди яшайди, ҳаётида яшайди, орзу-умидида яшайди, қурашайди. Ҳа, буюк инсонлар номи ҳеч қачон ўчмайди, унутилмайди». Дарҳақиқат, устоз адибларнинг бир-бирига улкан ҳурмат ва эҳтироми адабиётга кириб келаётган ёш авлод учун ибрат, ҳаётий сабоқдир. Бугун атоқли ёзувчи ва давлат арбоби Шароф Рашидов хотирланаётган кунларда унинг сафдошларидан бири Раҳмат Файзийнинг «Она» номи хикоясини такрор ўқиб, эзгулик, инсонпарварликдек қутлуғ мавзулар ҳар доим қадр-қимматга эга эканига яна бир бор амин бўламиз.

Почтальон худди ўз уйига қираётган-дек бемалол дарвозани очди-да, тўғри ҳовли саҳнида турган стол ёнига борди. Елкасидан сумкасини олган ҳам эдики, равонда дарс тайёрлаб ўтирган болалар олдинма-кетин югуришиб келиб, уни ўраб олишди. Почтальон уларга газеталарни берди-ю, «буниси эгасига» деб хатни яширди. Болаларнинг каттаси почтальоннинг елкасидан бўйинини чўзиб, конвертдаги таниш адресни қўриб олди, севинчини юрагига сигдиролмай, «Она, Валидан...» деб қичқириб юборди. Кенг ҳовлининг нариги чеккасида, дарактлар орасида юрган Меҳри опа шошиб қолди, қўлидаги чўткани тоғорага ташлаб, почтальон ёнига келди. Унинг липпага қис-тирилғи қўйлаги ва юз-қўлларига оҳак сачраган эди.

— Боққа кириб олиб, салқинда қуртава қийласизми, Меҳри опа? — ҳазил қилди почтальон.

— Ҳа, мана бу дарактларга вақтида қарамасанг бўлмайди, укаларинг бўлса дарсидан ортмаяпти, — деди Меҳри опа, кейин бир нарсга эсига тугашгандай гапидан тўхтаб, почтальоннинг юзига тикилди. — Хой, Назира, менга қара, туф-туф, қўз тегмасин, бирам тўлишиб-санки, вой соддаланим курсин, тушунмабман-а, кўнглинг қуртава тусаётганга ўхшайди-я?

— Йўқ, қўйинг-э, ўзим шундай гапирдим-да, — уялиқиради Назира.

— Яхши. Бўлсин синглим, фарзанд бўлсин, — Меҳри опа болаларига қара-

ди, — қани, бординлар-чи, хатни кейин ўқиб бераман.

Меҳри опа Назирани дарвозагача кузатиб қўйди...

Меҳри опа биринчи конвертни очди. Ундан таклифнома чиқди, кечкурун соат еттига, клубга қақирлишибди. Иккинчисини очди-ю хатнинг қаттидаги расмга қўзи тушиши билан тўхтаб, унга тикилиб қолди. Кўзларидан беихтиёр оққан ёш томчилари юзидан думалаб, қўрагига тушди. Равондан қизи Розиянинг йиғлаган товушини эшитмаганида ҳадеганда ўзига келмасди. Дарров расмини яшириб, қўз ёшини артди. Равонга қарамади. Эрининг: «Кўз ёшингни қўй, болалар кўрса, Валича-лик эмасизми, деб ўқисади, яхши эмас, Вали боланг-у, булар ўғайми!» деган гапи яна такрорлангандай бўлди. Тўғри боғнинг ичкарисига, боя оқлаб қўйган ўрик даракти тағига бориб ўтирди. Расмини яна қўлига олди: буниси аввалгиларига сира ўхшамасди. Тўлишган, қоп-қора қуюқ қошлари сал чимирилгандай, кўзлари унга тик қараб турибди. Меҳри опа узоқ тикилди, яна кўзига ёш олди, ёш доналари гоҳ дув-дув тўкилар, гоҳ пастки лабини қимтиб, уни ютиб юборарди. Охири кўз олди хиралашди, суратдаги Валижон эмас, беш ойлик мурғак кўринди. Чақалоқмас, бир ҳовуч суюк, ич-ичига ботган тим-қора кўзлари, қуюқ қошлардан бўлаб, қонсиз, рангсиз этнинг ўзи. ...Эр-хотин комиссия ҳузурида узоқ туришди. Врачлар чақалоқни беришга

рози бўлишмади. «Ҳали ярим ёшга ҳам тўлган эмас, бунинг устига касал, беролмаймиз» дейишди. Аллақандай касални айтишди. Сут ҳам ичмасмиш, ичгани ҳам шундай ўтармиш. Бу сафар Меҳри опа боланинг бирон кими бор-йўқлигини сўролмади. Бу юракча сигариди? Уйга келиб эр-хотин бир оғиз ҳам гапиришмади. Кечки овқатни ҳам унуттишди. Меҳри она туни бўйи осмонга тикилиб, мижага қоқмай тонг оттирди. Эртаси куни яна борди. Бу гал врачлар «эплай олмайсиз» дейишмади, «эплай бўлмайди» де-йишди. Ҳаммасидан оғир «эмиза оладиган бўлган-нингизда ҳам бир нав эди» дейишгани бўлди. Хотин кишига бу сўзларни айтиш ҳам, эшитиш ҳам қанчалик оғир бўлмасин, тўғриси гапирмай илож йўқ эди. Меҳри опа она бўлмаган, бўлиши ҳам мумкин эмас. Озмунча боқ-тирдими ўзини? Меҳри опа ўлкасини тутолмай йиғлаб юборди, назарида болани фақат ўзи, унинг ўзигагина сақлаб қоладигандай бўлар, йиғи аралаш «На-хотки...». Ахир гўлдай мурғак...» дейишдан бошқани билмасди. У, боланинг онаси урушнинг дастлабки ҳафтасидаёқ, бомба тағида қолиб ўлганини эшитиб, қаттиқ эзилди. Эри билан хомуш бўлиб кўчага чиқди, уйга қандай етиб келганини ҳам билмади.

Меҳри онанинг чақалоқни ўз тарбиясига олиш истағи аста-секин унда оналик меҳрини уйғотди. Чақалоқлар уйига ҳар кун борадиган, гоҳида кеч-гача болага термулиб ўтирадиган бўлиб қолди. Бунинг эри ҳам сезарди, дардини янгиламаслик учун бу тўғрида оғиз очмасди. Врачлар ҳам кўнглик қилишди. Меҳри опа эшикда кўринди-ми, дарров ҳалат беришар, чақалоқнинг саломатлиғи бирдек бўлса ҳам «анча дуруст» деб кўнглини кўтаришар эди. Шу зайлда бир неча кун ўтиди. Охири чақалоқни неча хил шарту шариотлар билан Меҳри опа тарбиясига беришди, врачлар хабар олиб турадиган бўлишди...

Орадан бир ойдан мўлроқ вақт ўтди. Бироқ чақалоқ бирдай, кўзлари борган сари ич-ичига тушиб кетаётгандай эди. Меҳри опа унинг пилтакачдай оёқ-қўлларини авайлаб силар, назарида, соатлаб қилган бу ҳаракатлари гўдакча малҳам бўлаётгандай туюларди. Жавдиреган митти кўзлар, қорачиги ёш пардаси билан ювилган умидвор кўзларга тикилиб турарди.

Бир кунини сут келтирган ҳамшира Меҳри онани чақалоқни кўрагига бо-сиб, оғизга эммак солаётганини устидан

чиқиб қолди. Фойдаси борми бунинг, демоқчи бўлди-ю, ўзини босди. Меҳри опа «Зора...» деб оғиз жуфтлаганида, ҳамшира унга далда берди: «Майли, она кўксининг ҳароратини сезар-ку»... Меҳри опа шу кеча ухламай ўтириб чиқди. Унинг қуруқ кўкси чақалоқча дармон бўлаётганини эртаси кун кечаси, қўзи энди илинай деганда, гўдак тамшаниб алланарсага интилаётганида аниқ сездим. Уйку талаб кўзалари чарақлаб кетди, болани авайлаб бағрига қаттиқроқ босди. Тонг ёришаётганида, ҳа, худди тонг билан бирга Меҳри онанинг кўзидан тиркираб ёш, кўксидан сут келди. Уни мана шу тонг бошлаб келди-микин? Йўқ, тонгдай шаффоф, пок онанинг қалби бошлаб келди. Меҳри онанинг азёйи баданида аллақандай титроқ турди, ҳаяжон босди, юзлари чўғдай қизиди. Пишиллаб эмаётган чақалоқнинг юзларига қон юришдими, ё

унга шундай кўринди, билолмади. Сўргичдан эмганида бунчалик пишилламаслиғи эсига тушди. «Меҳр сuti бу. Шунини кут-ти турганингни билардим», — деди ўзича пичирлаб.

— Хой, дадаси, турсангиз-чи?! — деб юборди тўсатдан. Бу сўзни шундай оҳангда айтдики, ҳозирги севинчининг ҳаммаси шу сўзда ифодалангандай бўлди.

Маҳкам ака шошиб бошини кўтарди. Ҳеч нарсасига тушуна олмади. Хотинини, ўн саккиз йиллик хотинини, мана шундай ҳаяжон ичида биринчи марта қўриши эди. Дам унга, дам болага тикилди. Сўролмади, барибир жавоб ҳам ололмасди. Меҳри опа: «Шакарнинг ози ширин» дегандек, болани кўрагидан охира ахратди. Унинг қовжирган лабидидаги сут юқини доканинг учини билан артар экан, Маҳкам аканинг кўзлари чакнаб кетди. «Меҳри!» деганича, чақалоққа кўз узатди. Чақалоқ уйкуга кетган эди.

— Мана, дада, мени ойм эмиздилар, — деди бола тилидан Меҳри опа. Бу воқеа, ким айтибди экан, бир зумда ҳамма ёққа тарқалди. Кўни-қўшни хотинлар худди Меҳри онанинг кўзи ёригану, уни қутлаш лозимдек, кетма-кет келиб туришди. Чошгоҳга яқин бир эмас, уч врач ва бир ҳамшира кириб келди. Врачлар болани ҳам, Меҳри онани ҳам қайта-қайта кўришди. Улардан бири, кўзойнакли кекса хотин ҳаммадан кейин қолиб, узоқ суҳбатлашди. Нуқул, қандай бўлди, йилларнингиз, неча кун ухламадингиз, ҳатто, илгарини эрингиз тугмадинг, деб дақиқ бе-

лармиди, деганга ўхшаш жуда кўп саволлар берди. Охиригиси Меҳри онага оғирроқ ботди. Ахир, Маҳкам ака бирон марта бундай гапни хаёлига ҳам келтирмаган-ку. Врач уни юпатди, саволларининг ҳаммаси зарурлигини, бу воқеа медицина учун қатта аҳамиятга эга эканлигини айтди. Кейин анча маслаҳатлар бериб, «Келиб хабар олиб турман», деб чиқиб кетди.

Бола кун сайин эмас, соат сайин тўлишиб борди. Бир яшар бўлганида шундай етилдики, кўрганлар танимайдиган бўлиб қолди. Маҳкам ака ҳар кун эрталаб қўлига олмасдан туролмасди. Меҳри опа Валижоннинг оғзидан биринчи дафъа: «Ая» деган сўзни эшитган кун назарида ҳамма азобларини унутгандай бўлди.

Улуғ Ватан урушининг оғир йиллари эди. Ўзбекистонга фронтда ҳалок бўлганларнинг болалари келтирилиб турилди. Эр-хотин маслаҳатлашиб шу болалардан яна бир-иккитасини ўз тарбияларига олмоқчи бўлишди.

«Фронтга шу билан ёрдам берайлик, хотин», деди Маҳкам ака. Бир неча ой мобайнида улар — жўжабирдек жон — кўп болалик ота-она бўлишди. Ўн икки ўғил-қизли ота-онанинг донғи бутун мамла-

кат бўйлаб таралди. Сал ўтмай бу ҳовлига фронтдаги жангчилардан хат, нотаниш кишилардан совғалар кела бошлади.

Бир кун Назира ўрта ёшлардаги бир жувон билан уйга кириб келди. Жувон Ксения деб ўзини танитди-ю, бесаранжом бўлиб атроф-теваракка қарай бошлади. Кейин Меҳри онани қучоқлаб йиғлаб юборди. Бу — Валижоннинг опаси эди... Ксения бир ойча меҳмон бўлди. Бироқ бирон марта ҳам укамни олиб кетаман, деб оғиз очмади. Бунинг айтиш қанчалик зарур бўлса, Меҳри онага шунчалик оғир бўлишини биларди. Эр-хотин ҳам бунини тушунишарди. Ксениянинг эри фронтда ҳалок бўлгани, бир қизи билан ёлғиз қолгани Меҳри онада унга нисбатан туғишгандай ҳис уйғотди. Охири улар қўнишди.

Мана, тўрт йилдирки, Валижон опаси билан бирга, Днепр ёқасидаги шаҳарда яшайди, ҳар йили ёзги каникулда опаси билан Тошкентга келиб, шу ерда дам олиб кетади...

Меҳри опа қўлидаги расмини кўра-гига босиб шуларни хаёлидан ўтказаркан, ўрикнинг йўғон шоҳидаги арқон изига қўзи тушди. Ҳа, беланча арқонининг изи бу. «Эсингдами, Валижон, унда сен мана шу новдадай нозик, нимжон эдинг, энди-чи... энди-чи...»

Меҳри опа хатни ўқий бошлади. «...Ойжон, қишда мен мактабимиз йўлидаги музлаган қўлда яхмалак отаётган қизни қўриб қолдим. Кўрдим-у ўтиб ке-

тавердим. Бирдан қиз чинқириб қолди. Ўғирлиб қарасам, муз ёрилиб, қўйиб кетаёттибди. Дарров орқамга қайтиб, муз устидан эмаклаб бориб, қизнинг қўлидан тортдим. Роса қийналдим. Ўзим ҳам сувга тушиб кетишимга сал қолди. Яхшики, уни қутқариб қолдим... Яқинда ўша қизнинг дадаси менга, устига отим ёзилган соат совға қилди. Совгани катта йиғилишда топширишди. Таътилга борганимда шу соатни сизга олиб бораман, ҳўпми, ойжон, олмасиз-а?..»

— Ҳа, оламан, болам, оламани! — деб юборди Меҳри опа.

— Нимани олсан?

Меҳри опа ялт этиб ёнига қаради, эрини кўрди.

— Валинғиздан хат келди, мана, — деди-да, суратни узатди. Маҳкам ака суратдан кўзини олмай ўзича гапирарди.

— Оббо азамат-э, оббо азамат-э!.. Меҳри опа кечликка барвақтрок унади. Овқатни сузаетганида ўғилчасини етаклаб Назира кириб келди. Меҳри опа дастурхонга шунча таклиф қилса ҳам унамади.

Меҳри опа кийиниб бўлгунча, Назира ўғлининг қўзичоқ билан уйнашганини томоша қилиб турди.

Улар йўлда кетишар экан, Назира сўраб қолди:

— Тайёрландингизми, опа?

— Нимага? — хайрон бўлди Меҳри опа.

— Сўзлар экансиз-ку?

— Йўқ, ким айтди?

— Илҳум мударри айтди-ку.

— Таваба, бир оғиз айтиб қўйишмай-диям-а.

— Ҳа, сиз ўринлатасиз, опа.

— Шундай дейсан-да. Кўпчиликнинг салобати босади.

Меҳри опа гапни хатдан бошлади. Ўғилчасидан биринчи марта «ая» деган сўзни эшитганидан тортиб, сўнгги хатигача ҳаммасини айтиб берди. Одам билан лик тўла катта зал пашша учса сезилгудай бўлиб унинг чиқишини — онанинг юрак сўзларини тингларди.

...Мен Валижонни ўз кўкрак сўтим билан тарбияладим. Йўқ, мен уни юрак-бағримнинг ҳарорати билан вожа етказдим. Бу юрак, мана шу қалбимизнинг қучли ҳарорати олдидан бомбалари ҳам музга айланади. Тинчлик бўлсин деб қўйилаётган имзолар миллионлаб, юз миллионлаб пок қалбли кишиларнинг имзосидир. Бу шундай зўр қучки, ҳар қандай атом бомбаси ҳам унга бас келолмайди...

Ўтирганларнинг кўз олдида, худди шу саҳнада ҳаммаининг ҳавасини келтирган Валижон намоён бўлди. У ҳозир ҳам саҳнадан кўнгиросдай овозини жанранглиб шундай деб тургандай: — Тўғри айтдингиз она, онажон!

Бошланиши биринчи саҳифада.

Алишер Навоий номидаги Давлат академик катта театри ижодкорлари жаҳон ва ўзбек балет санъатининг аънавлари, илгор ютуқлари, ушбу соҳанинг XX — XXI аср бадий топила-ларига таянган ҳолда таниқли адиб ва давлат арбоби Шароф Рашидовнинг "Икки дил достони" асари асосидаги саҳна асарини томошабинлар ва кенг жамоатчиликка тақдим этди.

МУҲАББАТ ВА АДОЛАТ ТАНТАНАСИ

Мазкур асар Шароф Рашидов ва озарбойжонлик композитор Ориф Маликовнинг кўп йиллик ижодий ҳамкорликлари асосида яратилиб, 1981 йили саҳналаштирилган. Бу-

гун мухлисларга тақдим этилган мазкур асар салкам қирқ йил бурун саҳна юзини кўрган спектакль кўчирмаси эмас, балки мутлақо янги асар. Чунки театр ижодкорлари Ш.Рашидов ва О.Маликов асарига янги нуқтаи назар билан, халқимизнинг маънавий, бадий-эстетик эҳтиёж ва талабларига чуқур эътибор берган ҳолда ёндошдилар. Композитор ўз вақтида биз билан бўлган суҳбатда шундай деган эди: "Бу балет муҳаббат ва адолат, рақс ва мусиқа, катта шърият тантанаси ҳақида. Менга илҳом берган нарса Шароф Рашидовнинг куйидаги сатрлари бўлади:

Етмас экан таъриф ҳусну жамолига,
Ҳамма ҳайрон экан рақсу камолига.
Офатлида долар экан икки дунё,
Уйини тушса қилар экан жаннат пайдо.
Усиз подшо бами ҳузур тоғмас экан,
Усиз юз минг чирок-ла нур тоғмас экан".

Адибнинг бу сатрлари бугунги саҳна асарининг гоёвий-бадий ва эстетик устуни сифатида хизмат қилмоқда.

Балет симфоник партитураси, ифодавий воситалари, пластикаи жихатдан миллий, айни пайтда замонавий. Композиторнинг мусиқаси миллий муғомларга таянади, шунинг учун ҳам унинг оҳангларидан тинч инсоний туйғулар, эҳтирос жўш уриб турибди. Муаллиф муғомларга ижодий ёндошган ҳолда муғом пардалари усулларига озар, ҳинд, ўзбек мусиқа фольклорининг миллий ўзига хос ҳавосини олиб кирган.

Мазкур асар учта актёрнинг моноспектакли. Уч қаҳрамон — Комде, Мудан ва Қорашоҳнинг дил изҳори, уларнинг сирли олами, яхшилик ва ёмонлик ўртасидаги абадий кураш ифодачиларининг қалб садоларидир.

Таниқли рус балетмейстери Игор Чернишевнинг композиция ва хореографияси театр бош балетмейстери Шавкат Турсунов раҳбарлигида, саҳналаштирувчи — балетмейстер Замир Нуримовнинг талқинида кучайтирилган ва бойитилган. Саҳналаштирувчи гуруҳ изиллаш жараёнида адабий манбага таянган ҳолда, асарнинг фалсафий гоёсини нозик миллий рақс ва балет санъати ҳаракатлари билан уйғунлаштириб очиб беришга эришган. "Икки дил достони"дан жозибали дуэтлар ва монолоқлар кенг ўрин олган. Уларда инсоннинг боқий туйғуси — муҳаббат, санъатнинг улугвор қудрати чуқур фалсафий мазмун касб этади:

адабий манбадаги умуминсоний муҳият рақсий шаклларда намоён бўлади. Бу санъат халқларни тинчлик, озолик учун курашга чорловчи, умумий курашда бирдамликка чақирувчи давватдек янграйди.

Нодира Ҳамроева талқинидаги Комде нозик нафосати билан ажралиб туради ва ҳар бир ҳаракати томошабинни мафтун этади. Ушбу қаҳрамон билан сўзсиз мулоқот Камолитдин Бехзод ва Чингиз Аҳмаровнинг

ўлмас бадий асарларини ёдга солади. Мақомшуннос олим Оқилхон Иброҳимов айтганидек: "Шашмақом" ва мумтоз мусиқа куйлари миллий рақс

ва хореография санъатининг нозик, ёрқин жиловлари билан зарғарона боғланиб, бир-бирини бойитиб тўлдирсагина, саҳнада томошабин қалбини ром этувчи муъжизавий образлар яратиш мумкин". Рақсга руҳияти теран, чуқур жоғиёвий, ёрқин образ яратган. Бу образ тимсолида санъатнинг мангу олови, ҳар қандай тўсиқларни маҳв этувчи музаффар куч ифодаланади. Мудан — Дониёр Хисмонов эса қўлидаги танбур билан ҳис-туйғуларини маҳбубаси Комдега ранг-баранг, жўшқин пластик ечимларда изҳор этади. Мудан Комдени севади, лекин ўртада тубсиз жарлик турганини пайкайди. Эпизоддан эпизодга ўтган сари бу жарлик торайиб, икки соҳил яқинлашади, Муданнинг кўнглида сабр, умид, дадиллик, муҳаббат ва санъат тантанасига ишонч пайдо бўлади. Д.Хисмонов рақсларни жуда нафис ижро этади, мусиқа билан ҳамоҳанг нафас олади. Унинг жозибали, майин ва нафис ҳаракатлари образга кўрк бағишлайди.

Комде ва Муданнинг биринчи дуэти — муҳаббат қўшиғи, икки мусофҳо қалбдан таралган яхлит куйдир. Бу дуэт асардаги:

Келса Комде билан Муданга фурсат,
Санъат саҳифаси очар маҳорат.
Бундай ўйин, бундай куйини бегумон
Кўрмаганлар шохлар бами ҳеч қачон —

каби гўзал сатрларнинг саҳнавий ифодасидир. Шърият рақс тилига кўчганда поэтик бойлигини йўқотмайди, аксинча, ҳаётни абадий янгилаш мавзусига айланади.

Қорашоҳ мусиқа ва хореографик драматургияда асосий конфликт, қарама-қаршилик чизигини бошқаради. Истеъдодли балет артисти Улугбек Олимов ижросидаги пластик-монолог ва дуэтлар спектаклнинг эмоционал чўққисидир. У.Олимов талқи-

нида Қорашоҳ кучли, беҳад қаҳрли, асабий кўринади. Актёр ижросидаги шох, энг аввало, қаҳрий, жуда мағрур, ўзига қаттиқ ишонган худбин одам. Комденинг гўзал, маънодор санъати фақат ўзиники бўлишини истади, гўё бу оламда ундан бошқа одам йўқ. Буларнинг ҳаммаси Қорашоҳнинг саҳнага биринчи чиқишидаёқ мағрур, калхат қушидек отилиб-учишларида ёрқин ифодасини топади. Балетда халқ иштирокига кенг ўрин берилган. Омма спектакль драматургияси ривожига ва бош қаҳрамонлар хатти-ҳаракатида ҳал қилувчи ўринга эга. Мусиқа муаллифи ва балетмейстерлар бош адабий манбадан келиб чиқиб, халқ образини тиниқ-ёрқин бўёқлар ва янги оригинал хореографик топилама-ҳаракатлар билан бойитишган. Омма орасидан бир сиймо томошабин эътиборини тортади. Бу истеъдодли артист Равшан Чориев ижросидаги Рассом образидир. Рассом халқ гоёсини, халқнинг орзу-умидларини, халқ донишмандлигини ўзида муҳассам этган тимсол сифатида саҳна асарининг барча кўри-нишларида кўзга ташланади ва воқеалар оқими-га таъсир кўрсатади. Биринчи ва иккинчи пардаларда Комде билан кечадиган дуэт — "диалог"да унинг маънавий қудратини, муҳаббат ва адолатнинг барқарорлиги ҳақидаги орзусини аниқ тасаввур қиламиз. Айниқса, спектаклнинг якуний қисмларида улкан қалб эгаси Муданнинг чўлу саҳ-

роларда ҳолдан тойиб, оппоқ булутлар орасига гарқ бўлиши саҳнаси томошабини бефарқ қолдирмайди. Халқ билан бирга шошилиб келган Комде — Н.Ҳамроева ушбу фожий ҳолатни кўриб, ерда ётган танбурни бағрига босиб, ёрқин юлдузга бўй чўзган вафодорининг кетидан учиб кетади. Айни пайтда истеъдодли рассом Зубайдулла Ботировнинг сирли тасвирий-техникавий кашфиёти асарга рамзий маънода нуқта қўйгандек бўлиб, томошабинни мангулик ҳақида чуқур ўйга толдиради. Маданият вазирлиги ташкил этган жамоатчилик кўриги катнашчилари Муҳаббат Тўлаҳужаева, Шухрат Ризаев, Маъмур Умаров ва бошқалар асарнинг муваффақиятли саҳналаштирилишида дирижёр Фазлиддин Ёқубжоновнинг меҳнати ва истеъдодини алоҳида таъкидладилар. О.Маликов партитурасида ифодаланган нозик руҳий оламни дирижёр шоирона маҳорат билан симфоник оркестр жўрлигида очиб беришга муяссар бўлган. Ушбу катта ижодий-бадий куч талаб этган жараёнда театр раҳбари М.Муротов, саҳна либослари рассоми Л.Поланова, балетмейстер ёрдамчилари В.Проскура, Г.Ҳамроева, Н.Ҳасанова ва Р.Чориевнинг хизматлари қайд этилди.

Таниқли адиб ва йирик давлат арбоби Шароф Рашидовнинг 100 йиллигига бағишланган мазкур асар ўзбек балет санъати катта адабиёт билан ҳамнафаслигини яна бор намоён этиди.

Муҳаббат ва адолат тантанаси тараннум этилган "Икки дил достони" балети нафақат ўзбек, қолаверса, жаҳон балет санъатида катта воқеа бўлди, десак ҳеч янглишмаймиз.

Аҳмаджон РАҲИМОВ,

санъатшунос

БЕҒУБОР ҚАЛБ СОҲИБИ

Ҳар бир касб эгаси, аввало, инсон сифатида обрў-эътибор топасина қалблардан мустақкам ўрин эгаллайди, қалр топади, меҳр-муҳаббатта сазовор бўлади. Юзларидан нур ёғилиб турган устоз композитор, Ўзбекистон давлат консерваторияси профессори Аваз Мансуров шундай инсонлар сирасидан эканлиги билан фахрланиб келамиз. Қолаверса, ҳақиқий ижодкорларга хос фазилатлари: ўзига талабчанлиги, касбига фидойилиги, таълимнинг машаққатли йўлида заҳматкашлиги, замон талабларига ҳозиржавоблиги, ташкилий ишларда жонқуярлиги биз ёшлар учун ибратдир.

Шу кунларда қутлуг ёшини қарши олган устозимиз шоирлар ва санъаткорлар шаҳри Қўқонда таваллуд топган. Беғубор болалик давридаёқ санъатга меҳр қўйди. Бунда, албатта, шу соҳа вакили бўлган отасининг таъсири катта. Унинг болалиги театр саҳнасида, таниқли хонанда-созандаларнинг мусиқа ва шърият давраларида кечди. Йиллар ўтгани сайин қизиқиш, эзгу мақсадга айланиб, А.Мансуров Тошкент давлат консерваториясига ўқишга кирди. Бу илм ва ижод даргоҳида тажрибали ва талабчан устозлар қўлида шаклланиш жараёнини ўтади. Билими, ижодкорлиги ва тиришқоқлиги билан эътиборни тортган талаба битирган йилиёқ ушбу даргоҳда иш фаолиятини бошлади...

Унинг санъатимиз ривожига, хусусан, мусиқа ва қўшиқчилик соҳасида ўзига хос ўрни бор. Айниқса, болалар учун ёзилган 100дан ортқ қўшиқлари ажралиб туради. "Музқаймоқ", "Уч баҳо", "Дақанг ҳўроз", "Боларилар", "Биз аскармиз, аскармиз", "Китоб менинг дўстимсан", "Ўзбекистон — онажон" каби машҳур қўшиқлари ҳамон ёш қалбларга завқ бағишлаб

келаётир. Эстрада жанридаги "Наврўз", "Ойдин йўл", "Соғиниб уйғонар тонлар", "Чамандаги чаманим" қўшиқлари таниқли хонандлар репертуаридан жой олган. Композиторнинг кенг миқёсдаги ижодий фаолиятида мусиканинг деярли барча жанрларини қузатиш мумкин: "Хайвонлар султони" болалар операси, "Шарқ афсонаси" балети, "Қоринботир", "Қўнғирокли ёлгончи" мусиқий спектакллари, "Ур тўқмоқ", "Шўх ҳўтичка", "Учар қовуш", "Қашмир қўшиғи", "Галатепалик авлиё" каби мусиқали эртак ва комедиялари мухлислар томонидан кизгин кутиб олинган.

Шунингдек, симфоник оркестр учун ёзган симфониялари, фортепиано концертлари, опералар, вальслари билан замонавий ўзбек мусиқа маданиятига катта ҳисса қўшган. Бугунги кунда юртимизда фаол иш олиб бораётган оркестр жамоалари устознинг ижодини мутасил тараннум этиб келмоқда. Жумладан, яқинда "Сўғдиёна" оркестрининг 25 йиллигига бағишлаб ўтказилган тадбирда оркестр жамоаси томонидан ижро этилган "Мозийдан садо"

Изҳор

асари муаллиф ва унинг мухлислари-га ажойиб тухфа бўлди.

Устоз ёшларга билим бериш билан бирга, кўплаб дарслик ва қўлланмалар ёзган. А.Мансуровнинг илмий-оммабоп мақолалари, санъат тарғиботи билан боғлиқ тадбирлари, радио ва телевидение орқали чиқишлари мухлислар эътиборида.

— Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг санъаткорларга, айниқса, баста-

корларга юксак эътибор бераётганлари бизга янада қуч-қувват ва илҳом бағишлади, — дейди

Аваз Мансуров. — Маждуд имкониятлардан, эътибордан фойдаланган ҳолда келажакимиз эгалари бўлган ёшларга ижод сирларини чуқур ўргатиб, миллий мусиқамиз ривожини юқори даражага кўтариш асосий вазифамиздир.

Жаҳонгир ЁРҚИН,
Ўзбекистон давлат
консерваторияси талабаси

ЯНГИ САНЪАТ МАСКАНИ

Наманган шаҳрининг кунчиқар томонида жойлашган, машҳур меъмор Мулла Қирғиз томонидан бунёд этилган Марказий Осиёда энг катта мухташам гум-базли тарихий обида — Атоуллахон ёдгорлиги биноси қайта таъмирланиб, тасвирий санъат галереясига берилди. Ўзига хос меъморий кўринишга эга бу тарихий обида кўрғазмалар залига мосланиб, замонавий маданият саройи қиёфасини олди. Биринчи кўрғазма учун Наманган тасвирий санъати усталари ўз асарларини бажонидил тақдим этишди.

Ушбу асарлар мавзунинг ранг-баранглиги ва ишланиш услуби билан диққатни тортади. Масалан, реалистик тасвир услубида ишланган Х.Усмонов, Э.Азизов, М.Аҳмедов, Ф.Сатторов, Р.Йўлдошевнинг табиат манзаралари табиийлиги ва реал ҳаётни талқини билан илқ таассурот қолдиради. Ранглар жиқли рассомлар қалбидagi ҳаёт гўзал-

Томошага келинг

носиб нақшу нигорлар уйғунлигида ҳаёт ва тириклик қад-рини акс эттиради.

Ўзбекистон халқ рассоми, академик Акмал Нурнинг "Умид фариштаси", "Сирли учрашув", "Ёрдонлик уч фаришта", "Яна қалбларда оҳанг" каби асарлари Наманган санъати ихлосмандларига илк бор намоён этилаётган бўлса, алоҳида тасвир услубига эга бўлган И.Валихўжаев бундай кўрғазмаларнинг доимий иштирокчиси. Бу гал унинг "Миражи" номли картинаси экспозициядан муносиб жой олган.

Ёш рассом Д.Ваҳобовнинг "Сирен" ва бошқа натюрмортлари Наманган санъатига янги авлод рассомлари кириб келаётгани ва уларнинг дадил ижодий изланишларидан гувоҳлик беради.

Шунингдек, амалий санъат, миллий ҳунармандлик, нақошлик буюмлари, декоратив кулолчилик намуналари кўрғазмага алоҳида фойз бағишланган. Айниқса, Бехзод Раҳматовнинг суратли чинни лаганлари эътиборни тортади. Наманганлик уста наққош М.Хусановнинг фарзанди А.Хусанов ишлари сулолавий нақошлик аънавлари давом этаётганининг далилидир. Ҳайкалтарош Н.Орзимовнинг турли мавзудagi ҳайкалтарошлик намуналари, М.Раҳмонбердиевнинг "Менинг онам" ҳайкали бадий жиҳатлари билан диққатни тортади.

Мазкур галереяда нафақат кўрғазмалар ташкил этилади, балки ноёб санъат асарлари жамланади. Келгусида бу санъат масканида таниқли санъат арбоблари билан учрашувлар ўтказиш, студия, тўғарак, маҳорат дарслари ташкил этиш кўзда тутилган. Зеро, Наманган тасвирий санъат галереясининг ишга тушиши водий маданияти ва санъатида янги саҳифа очди.

Алижон АЗИЗОВ,
санъатшунослик фанлари номзода, доцент

ДЎСТАК ТАФТИ

Тошкент Фотосуратлар уйида очилган "Ўзбекистон ва Украина рассомлар нигоҳида" деб номланган кўрғазма икки мамлакат ўртасидаги дипломатик муносабатларнинг илтирами беш йиллигига бағишланди. Экспозицияда мазкур мамлакат ижодкорларининг юздан ортқ рангтасвир, графика, амалий безак санъати намуналари намоён этилмоқда. Раҳимжон Ризамужамедовнинг "Қафол Шошйи макбараси", Хусан Содиковнинг "Киев-85", Р.Азизоновнинг "Киев Днепри", А.Донечининг "Қўқондаги Жоме масжиди" сингари графика асарларида юртимиз ва Украина меъморий ёдгорликлари акс этган бўлса, Ф.Паттаховнинг "Украина ўрмонлари", Ф.Мавлоновнинг "Сарнашмада қуз", К.Галицкаянинг "Чорвоқ киргоғи" каби композицияларида сўлим табиат тараннум этилган. Х.Содиқовнинг "Болтиқбўйлик талаба", А.Баҳромовнинг "Лариса" ва "Света портрети" асарларида инсон қиёфаси нигоҳлари орқали очиб берилган. Назруллаевлар сулоласи, Д.Доманцевич ва Л.Кудряцеванинг амалий санъат намуналари кўрғазмага ўзгача фойз бағишлади. Украин маданияти ва тарихи ҳақида ҳикоя қилувчи А.Донечининг турли буюмлардан тайёрланган ишлари томошабинларга манзур бўлди. Украин халқининг улуг адиби Тарас Шевченко қаламига мансуб графика асарлар тўплами илк бор намоён этилди.

Украинанинг Ўзбекистон Республикасидаги элчихонаси, "Славутин" Украина Республикаси Маданият маркази, Ўзбекистон Бадий академияси, Тошкент фотосуратлар уйи ҳамкорлигида ташкил этилган кўрғазма ҳар икки мамлакат ўртасидаги дўстона алоқаларнинг янада мустаҳкамланишига хизмат қилади.

С.ҚОСИМОВА

ЖОНАЖОН ШАҲРИМ

Ўзбекистон Бадий академиясининг кўрғазмалар залида намоён этилаётган рассом Евгений Пановнинг қирқдан ортқ асари пойтахтимиз тарихига бағишланган. Тошкент шаҳрида туғилиб ўсган рассом талабалик йилларидаёқ билим юрти ўқувчилари билан бирга кўрғазмаларда иштирок этган. 1999 йили "Мастер" галереясида ҳамда "Илҳом" театр-студиясида рассом Дилора Каипова билан ҳамкорликда кўрғазмаси бўлиб ўтган. Е.Панов Санкт-Петербургда қисқа муддат ижодий изланишда бўлиб, у ерда асарлари кўрғазмасини ўтказди. Тошкентга қайтган, янги технологиялар устида иш олиб бориб, тасвирий санъат йўналишларидан бири бўлган 3 "Д" графикасини ўзлаштирди ҳамда кино ва реклама соҳасида кўпгина муваффақиятларга эришди. Шунингдек, рангтасвирнинг энг машаққатли, нозик тури ҳисобланган акварел жанрида манзаралар яратиб боради. Мазкур кўрғазмада рассомнинг болалик хотираларига сингиб кетган шаҳар қиёфаси кўз ўнгингизда намоён бўлади.

Нигоҳ

ҚУЁШГА ИНТИЛИШ

Пойтахтимиздаги халқаро Маданият қарвонсаройида опа-сингил ёш рассомлар Зарина ва Самина Қосимхўжаеваларнинг "Қуёшга интилиш" номли кўрғазмаси очилди. Унда олтидан ортқ асарлар намоён этилмоқда.

Опа-сингиллар дастлаб тўғаракда расм чизиш сирларини пухта ўзлаштиришди. 2016 йилдан буён рассом Умар Ражабов уларга тасвирий санъат сирларини ўргатиб келмоқда. "Оқ тулпор", "Елканли кема", "Ойим" каби ишларда қизларнинг ўзига хос табиати ва маҳорати намоён бўлади. Заринанинг "Маънос қизча", "Қизлар", "Буви портрети", "Семуруғ", "Тоғларда тон", "Майорка" сингари ишлари маҳорати ўсиб бораётганидан далолат беради. Самина ҳам орасидан қилишмаслиққа ҳаракат қилаётганига "Тебранаётган дарахлар", "Қунботардаги елканли кема", "Оқ тулпор" каби асарлари яққол далилдир.

Шаҳноза ҒАҒУРОВА

ИСТИҚБОЛЛИ ҲАМКОРЛИК

Мамлакатимиз Президенти ижодкор зиёлилар вакиллари билан учрашувда давлат ташкилотлари, ижодий уюшма ва муассасалар ўртасида ўзаро ҳамкорликни янада ривожлантириш борасида муҳим тақдирларни ўртага ташлаганди. Ҳозир бу йўналишда истиқболли қадамлар қўйилмоқда. Яқинда Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги ҳамда Ёшлар иттифоқи ўртасида ўзаро ҳамкорлик тўғрисида меморандум имзоланди. Маданият вазирлигида бўлиб ўтган ушбу маросимда сўзга чиққан Ёшлар иттифоқи раиси Қ.Қуронбоев мамлакатимизда ижодкор ёшларни бирлаштириш, улар учун кенг имкониятлар яратиш ҳамда ихтимой фаоллигини ошириш долзарб масалага айланишини таъкидлаб ўтди. Икки ташкилот ўртасида имзоланган меморандум бу йўналишдаги саъй-ҳаракатлар учун пойдевор вазифасини ўташи лозим.

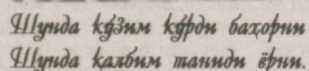
Тадбир доирасида Ёшлар иттифоқининг вазирлик қошидаги ётақчилар кенгаши ташкил этилди. Кенгаши раиси этиб сайланган Ж.Ўзқоёвга Маданият вазирининг ёшлар масаласи бўйича ўринбосари мақоми берилди.

Тадбир

Ўзбекистон Мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонднинг анжуманлар залида ахборот хизматлари ходимлари учун семинар-тренинг ташкил этилди. Матбуот ва ахборот агентлиги ҳамда Электрон оммавий ахборот воситалари Миллий ассоциацияси ҳамкорлигида ўтказилган ушбу тадбирда давлат тузилмаларининг очиклиги, жамоатчилик билан доимий алоқаларни таъминлаш, тарғибот ва ташвиқот ишларини тўғри йўлга қўйиш билан боғлиқ муҳим масалалар муҳокама қилинди.

Семинар иштирокчиларига ахборот бўлими фаолиятини ташкил этишнинг ўзига хос жиҳатлари, матбуот хизматларининг асосий мақсад ва вазифалари, матбуот анжуманлари ва брифингларни ўтказиш бўйича тегишли маслаҳатлар берилди. Бугун, тадбирнинг охириги кунги тест имтиҳонларидан муваффақиятли ўтган семинар иштирокчиларига махсус дипломлар топширилди.

Ўз мухбиримиз

Меди Норматов

ХАЛҚ ФАРЗАНДИ

ўспиринлик йиллари Шароф Рашидов билан бирга кечган муаллиф ўзи кўрган, шохид бўлган воқеалар орқали ҳам дўсти, ҳам устози бўлган ин-

Ф.ФАХРУТДИНОВА

В. ИБРОХИМОВА

*Сизга такдим этилаётган ўзбек
ва жаҳон адабиётининг энг сара намуналаридан
баҳраманд бўлинг.*

Мурожаат учун манзил: 100128, Тошкент ш., Лабзак кўчаси., 86 уй.
Телефонлар: (+99871) 241-83-29. Моб.: (+99895) 144-41-82, (+99893) 791-00-70, (+99895) 195-42-42
www.gglit.uz E-mail: info@gglit.uz

Махсуслотлар сертифициқланган. Хизматлар лицензияланган.

Мурожаат учун манзил: 100128, Тошкент ш., Лабзак кўчаси., 86 уй.
Телефонлар: (+99871) 241-83-29. Моб.: (+99895) 144-41-82, (+99893) 791-00-70, (+99895) 195-42-42
www.gqlit.uz E-mail: info@gqlit.uz

Маҳсулотлар сертифициланган. Хизматлар лицензияланган

Академик О.Салимов, таникли олимлар М.Бекмуродов, Н.Халилов, Қ.Куронбоев ва О.Махмудовнинг узоқ йиллик самарали меҳнатлари махсули бўлмиш «Саодат йўли» китоби халқимиз миллий тафаккурини жаҳонга тарғиб қилишда катта аҳамият касб этиши, шубҳасиз.

Саидахбор БУЛАТОВ,
и доктори, профессор

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти
ректорафи ва жамоаси институтнинг Фольклор ва этно-
нография кафедрасининг етакчи журнали Усмон
Бердиевга онаси

Ўғилой РАҲМОНОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдardлик билдиради.

 $\dot{Y}_{3A}$ $\check{Y}_3A$

Бош
муҳаррир
Сироҷиддин
САЙИД

Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир — Барно СУЛТОНОВ.
Саҳифаловчи — Зафар ҒУЗИЕВ

«ШАРҚ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонаси.
Босмаҳона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Боснига топилиниги вақти — 21.00. Боснига топилинигизан — 02.30.

Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 02.20

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йил 0283-рақам билан рўйхатга олинган. Адади — 3349. Буюртма Г — 1182. Ҳажми — 3 босма табоқ А-2. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташиқлотлар учун — 223. 1 2 3 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ
ЧИКАДИ.

СОТУВДА НАРХИ
ЭРКИН

ISSN 2181-614

[illegible]

Abstract

72181 61400